

ילדי הירח

המאבק באוטיזם תופס תאוצה: אבחון כבר בגיל הינקות באמצעות הדמיות מוחיות

זן אבן

ספר התאים בקרב נברקים שאינם אוטיסטים. אף משקל המוח של המאובחנים באוטיזם היה גבוה ב-17.6% בממוצע.

לדברי פירס, "להערכתנו, ככל שיש יותר תאי מוח, יש יותר קשרים, מה שעלול להוביל לרעשים במוח". קורשנסה מוסיף כי "בתנאי ריבוי של תאים, המוח המתפתח בשלב הינקות מתקשה לייצר מס' לולי התפתחות רגילים". הממצא התפרסם בנובמבר (2011) בכתב העת של ההסתדרות הרפואית האמריקאית JAMA. ממצאים על פעילות מוחית חריגה בקרב תינוקות בגיל חצי שנה המאובחנים בהמשך באוטיזם גם תועדו במחקר שפרסמו בינואר חוקרים בריטים מהאוניברסיטה של לונדון.

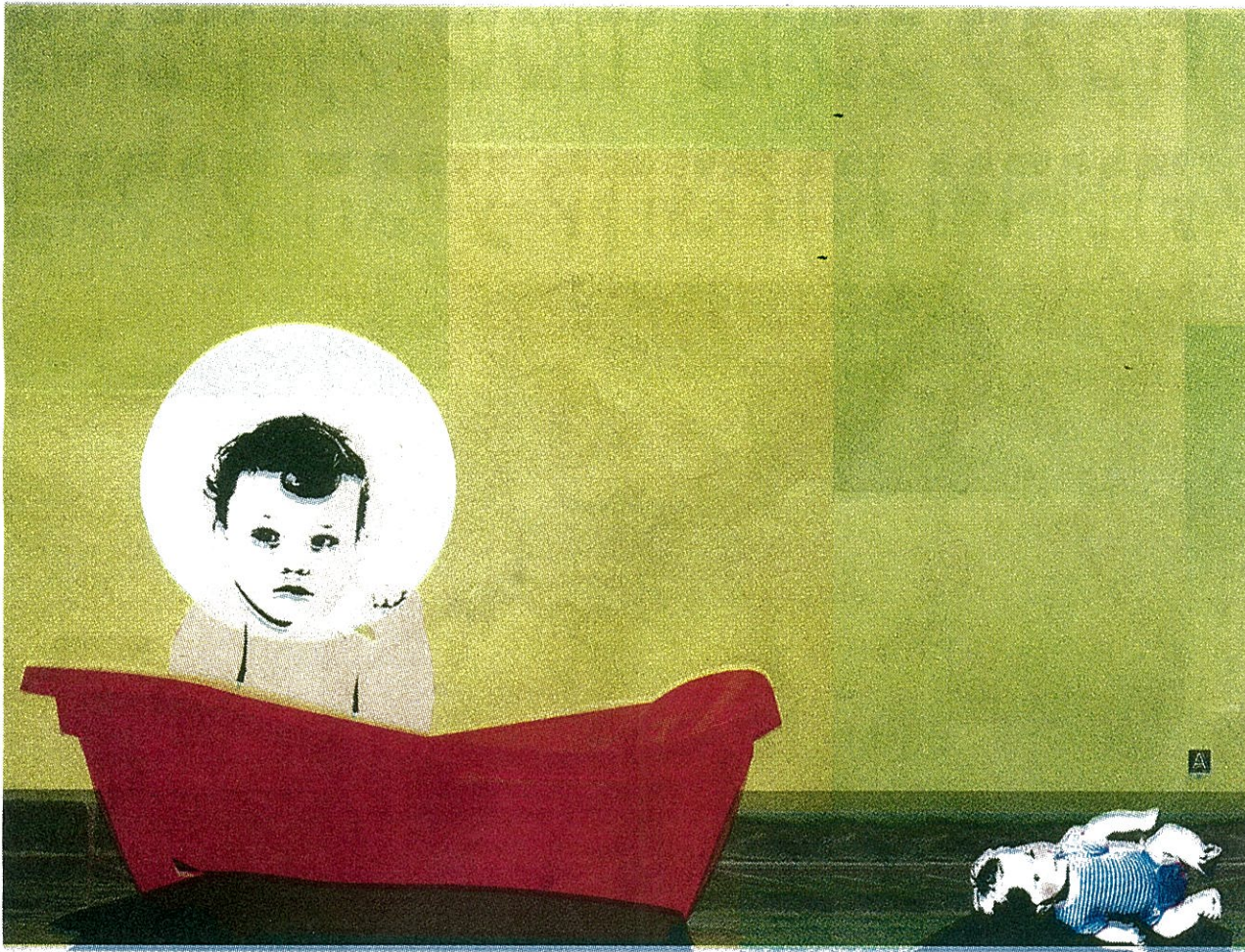
תנועות עיניים

במקביל, באוניברסיטת קליפורניה פועלת לאחרונה תוכנית לזיהוי סימנים מקדימים לאוטיזם כבר בגיל שנה. התוכנית שמוכיח לה פירס, בשיתוף 170 רופאי ילדים באזור, מציעה בדיקה כללית (צ'ק-אפ) לילד בגיל שנה וכוללת הדמיה מוחית מסוג MRI תפקודי די ושאולון, המאפשרים להעריך אוטיזם על סמך סימנים מקדימים. בהמשך, ילדים עם ממצאים חריגים עוברים מעקב מדי חצי שנה, בניסיון לטפל כבר בשלב מוקדם בהתנהגות החריגה ולמנוע את ההמרת האוטיזם. "אין תרופה לאוטיזם", מבהירה פירס, "אולם יש טיפול המאפשר שיפור במצבם של למעלה ממחצית מהילדים". הפרויקט מורחב בימים אלה למדינות נוספות בארה"ב, אולם תהליך האיטור המוקדם נתקל גם בקשיים: אחד המחקרים העלה כי 75% מהתינוקות שמאובחנים בסימנים חריגים בבדיקה בגיל

אמקנדה אובחן כאוטיסט בגיל שלוש, אך סימנים מוקדמים לתופעה נצפו בהתנהגות הרכה קודם. רופאיו דיווחו כי בגיל חצי שנה עוד היה תינוק חברותי ומתעניין, הגיב בחיוך למשחקי "קריקו", הויז עיניים למראה הפצים נעים, אך סבל מעיכוב מוטורי קל שהתבטא בחוסר יכולת להתיישב וחריסר עניין לגעת בצעצועים. בגיל שנה כבר נראו תגובותיו של א' לסביבתו מוגבלות, קשר העין עם זרים התקצר והחיוכים פחתו בתגובה לאנשים והתאפיינו בעיי קר כתגובה למגע; למשל לדרגו ופחות כתגובה למשחקי מחבואים. בגיל 15 חודשים הופיעה גם האטה בתזוזות עיניים בתגובה לתזוזות במרחב. בגיל שנתיים אובחן א' כאוטיסט בהתאם למבדק המכונה ADOS ובגיל שלוש אובחן סופית על סמך סדרת מבדקים. א' שאחיו אוטיסט, הוגדר כבר על סיכון להפרעה ולכן היה במעקב קר רפואי בשנים הראשונות לחייו. רופאיו קראו בינואר 2007 בכתב העת Journal of Autism and developmental Disorders לשאוף לאבחון מוקדם תינוקות עם סימני אוטיזם כבר בגילי שישה חודשים עד שנתיים.

מגמה חדשה לאבחון מוקדם של אוטיזם כבר בשנת החיים הראשונה צומחת בשנים האחרונות. ראיות מחקריות חדשות אף מצביעות על היכולת לבצע אבחון מוקדם בעזרת הדמיות מוחיות. בישראל, אבחון אוטיזם נעשה לרוב סביב גיל שנתיים ונחשב למוקדם ביחס למדינות ארה"ב ואירופה, שבהן האבחון המקובל הוא לאחר גיל שנתיים וחצי, לפי עמים אחרי גיל שלוש.

שני חוקרים העוקבים אחר הנושא באוניברסיטת קליפורניה שבי סן דייגו הגיעו לאחרונה לביקור בכנס בנושא שנערך באוניברסיטת בריאלין: פרופ' אריק קורשנסה (Eric Courchesne) וד"ר קארן פירס (Karen Pierce). השניים ביצעו מחקרים בהדמיות מוחיות מסוג MRI תפקודי בקרב תינוקות וזיהו אזורים מוחיים המאפשרים להצביע על סיכון לאוטיזם בקרב 89% מהתינוקות כבר בשנת החיים הראשונה. "האזור שזיהינו מצוי באונה המוחית הפרה פרונטאלית ומוזוהה עם תפקודים חברתיים ולשוניים", מסביר קורשנסה. בהמשך, בדיקות פתולוגיות שנעשו בקרב ילדים אוטיסטים שמתו בגילי שנתיים עד 16, שגופם נת' רם למדע, העלו כי באזור הנצפה מצוי מספר גבוה ב-67% של תאי עצב מסוג נירונים, בהשוואה למי

איור: אילה טל

דיווחי המוסד לביטוח לאומי, חיים כיום בארץ עד 8,000 ילדים אוטיסטים. חוקרים מהמרכז הרפואי שיבא פרסמו כי החל משנת 1987 ועד 2005 הוכפל מספר האוטיסטים בארץ. בארה"ב העריך בא' חרונה המרכז האמריקאי לבקרת מחלות שיעורי אוטיזם של אחד לכל 88 ילדים, וברורם קורדיאה אף דווח על שיעור של אחד לכל 38 ילדים, בהתבסס על סקר שבוצע בכתי ספר.

בחדש הבא יגיע לביקור ביש"ר אל ד"ר שקר סקסנה (Shekhar Saxena), פסיכיאטר האחראי על תחום האוטיזם באגף לבריאות הנפש בארגון הבריאות העולמי, במסגרת כנס שיערך בירושלים ביחזמת הארגון הבינלאומי I Care 4 Autism.

בשיחה עם "הארץ" מסביר סק' שנה כי "אנו מבינים שיש עלייה בדיווחים על אוטיזם במדינות שונות. עם הסיבות נוכל למנות יותר הכרה בבעיות התפתחותיות של ילדים, שינוי בהגדרות של אוטיזם, ירידה בגיל האבחון, וריבוי סקרים בניסיון לאמוד את התופעה. ייתכן שקיימת גם עלייה אמיתית בשיעור האוטיזם, אבל אין קונצנזוס לגבי עלייה שכזו בכל העולם".

בארגון הבריאות העולמי מבי' קשים ממדינות להשקיע יותר בטיפול בהפרעות התפתחותיות, ובמסגרת הכנס אף לקדם תוכנית שבה מדינות מפותחות, כדוגמת ישראל, יתרמו מהידע למדינות עניות. לדברי סקסנה, "נקדם סיוע מצד מדינות עם מערכת בריאות טובה, כמו ישראל, למדינות עניות שאינן כאלה בנות מזל, להתמודד עם היקף תופעת האוטיזם. שות' פויות שכאלה יועילו גם למדינות עשירות וישפרו את הידע והלמידה על אוטיזם".

הבדיקות ההתנהגותיות החד' דשות, לצד הממצאים המוחיים, הן פריצת דרך בקהילה הרפואית, בייחוד מאחר שפריצות דרך גני' טיות, המקובלות לאחרונה בפיי' תוח טיפולים חדשים למחלות, אינן רלוונטיות כיום בכל הקשור לאוטיזם. לדברי קורשנסה, "בריי' קות גנטיות מזהות רק ארבעה אחוזים מהאוטיסטים וגם נחשבות ליקרות מאוד".

לדברי ד"ר חנה אלונים, מנהל'ת מרכז "מפנה" לטיפול באוטיזם, בראש פינה, "הזיהוי בארה"ב כולל בדיקות MRI תפקודי, אולם בארץ' קשה לקבל אישורים לבדיקות הר' מיה מסוג זה בקרב תינוקות. אבחון אוטיזם בארץ, ולמעשה ברוב העיר' למ, מבוסס כיום על סימנים התפת' חותיים, לא במכשור אלא באמצעות התבוננות והערכת מודים. האזורים שזוהו כמחוקרים איתנו לקראת הוכחת אמפיריות להפרעה כמות' הקשורה באוטיזם".

מגמת הזיהוי המוקדם של אוטיזם מקודמת על ידי מרכז "מפנה". במחקר שכלל 110 יל' דים ובוצע במרכז, נבדקה באופן רטרופקטיבי התנהגותם של יל' דים שאובחנו כאוטיסטים, ובקרב 98 נמצאו סימנים מקדימים שהיו עשויים להיות תמרוז אזהרה, לרבות פסיכיות יתר או לחלופין פעילות יתר; חוסר רצון או הת' נגרות לאכול/לינוק; חוסר תגור' בה לקול או נוכחות הורה; רתיעה ממצע אדם; חוסר קשר עין ישיר עם אנשים; התפתחות מוטורית מאוחרת; וגרילה מואצת של היקף הראש.

בשנים האחרונות מאובחנת בישראל, ככלל העולם המערבי, עלייה תלולה בשכיחות האוטיזם. הערכות במערב הן כי אחד לכל 250 ילדים מאובחן באוטיזם. לפי

שנה מפתחים בעיות התפתחותיות בהמשך, אולם 25% מאותרים עם חריגה מבלי לפתח בהמשך הפר' עה התפתחותית כלשהי ומכונים קבוצת "שגיאה חיובית" (false positive). באוניברסיטת קליפורניה פותח מכשיר המנסה לדייק את האבחנה המוקדמת: המכשיר (בשם Eye Gaze) עוקב אחר תנועות עיניים של תינוקות. בבדיקה נחשף התינוק לשני צדי מסך: על האחד מוקרן סרט של ילדים עושים יוגה ועל השני צורות גיאומטריות זזות. נמצא כי ילדים הסובלים מאוטיזם יעדיפו להביט בצורות הזזות ולא בתמונות של ילדים אחרים כיוון שאוטיסטים נוטים יותר ליצור קשר עין עם חפצים מאשר עם אני' שים. גם בדיקה זו עדיין לא נחשבת לרגישה באופן מוחלט וכיום מזהה רק 37 אחוז מהתינוקות בסיכון.

תמרוזי אזהרה לאוטיזם בשנת החיים הראשונה

- ▲ **פסיכיות יתר:** חוסר בכי, חוסר תנועה וחוסר עניין בסובב
- ▲ **פעילות יתר:** בכי מתמיד (ללא סיבה רפואית) וחוסר שקט
- ▲ חוסר רצון או התנגדות לאכול/לינוק
- ▲ חוסר תגובה לקול או לנוכחות הורה
- ▲ רתיעה ממצע וחוסר קשר עין
- ▲ התפתחות מוטורית מאוחרת
- ▲ גדילה מואצת של היקף הראש

מקור: מחקרה של ד"ר חנה אלונים, Israeli Journal of Pediatrics, יולי 2011

בדיקות הראו כי משקל המוח של המאובחנים באוטיזם היה גבוה ב-17.6% בממוצע. לדברי החוקרת: "ככל שיש יותר תאי מוח יש יותר קשרים, מה שעלול להוביל לרעשים במוח"